

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียตและลัทธิคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกในต้นทศวรรษ 1990 สงครามเย็นก็ได้สิ้นสุดลง ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนอกจากจะส่งผลกระทบต่อระบบโลก คือ 1 ใน 2 ของแกนนำชั่วคราวอำนาจโลกได้แก่ สหภาพโซเวียต ที่กลายเป็นสหพันธรัฐรัสเซีย ได้ยุติบทบาทผู้นำฝ่ายโลกคอมมิวนิสต์ลง ทำให้ความขัดแย้งในความแตกต่างเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศยุติลงตามไปด้วย และเมื่อสหภาพโซเวียตเลิกเป็นผู้นำค่ายคอมมิวนิสต์ ผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดก็คือประเทศพันธมิตรเดิมหรือประเทศบริวารของโซเวียต เพราะการที่โซเวียตได้ยุติการให้ความช่วยเหลือทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านการทหารแก่ประเทศคอมมิวนิสต์เก่า ทำให้ประเทศเหล่านี้จากที่เคยพึ่งพิงโซเวียตมาโดยตลอด ต้องปรับเปลี่ยนทิศทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศของประเทศตนเพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศโลกเสรีจากที่เคยมีความสัมพันธ์ห่างเหินกันในช่วงสงครามเย็น

อินเดียก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่เคยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับโซเวียตในช่วงสงครามเย็น เมื่ออินเดียได้ตระหนักว่าไม่มีเสาหลักอย่างโซเวียตให้พึ่งพิงอีกต่อไป อินเดียจึงต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินนโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภายในและภายนอกประเทศ คือ สภาพเศรษฐกิจภายในประเทศที่กำลังตกต่ำ โดยมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ที่เพียงร้อยละ 4 การสูญเสียอัตราเงินสำรองระหว่างประเทศ การขาดแคลนโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เหมาะสม รัฐบาลอินเดียจึงจำเป็นต้องหาช่องทางใหม่ ๆ เพื่อมาพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยการรื้อถอนกลไกในการควบคุมระบบเศรษฐกิจ เปลี่ยนนโยบายเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเองมาสู่ระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรีหรือแบบทุนนิยม พยายามเปิดเสรีภาคเศรษฐกิจและเปิดประเทศต้อนรับการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น¹ รวมทั้งการปรับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเช่น กลุ่มประเทศอาเซียน

¹ จรัญ มะลูลีม, “การเมืองการปกครองสาธารณรัฐอินเดีย” การเมืองการปกครองของประเทศไทยในเอเชีย, (กรุงเทพฯ ฯ: เอกสารประกอบการเรียนคณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช), น.11-39.

นโยบายสำคัญของอินเดียในสมัยของนายกรัฐมนตรี พี.วี. นรสิงหะ ราว (P.V. Narasimha Rao: ค.ศ. 1991-1996) ที่ใช้ปรับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านก็คือ “Look East Policy” หรือนโยบายมองตะวันออก เป็นนโยบายที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินนโยบายกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มประเทศอาเซียน โดยเน้นความร่วมมือทั้งทางด้านเศรษฐกิจการค้าและการลงทุน ซึ่งก็นับได้ว่านโยบาย Look East ของนายก ฯ นรสิงหะ ราว คือจุดเริ่มต้นในการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียและอาเซียนในช่วงหลังสงครามเย็น หรือตั้งแต่ทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา

นอกจากนี้ปัจจัยอีกด้านหนึ่งที่เป็นตัวผลักดันให้อินเดียดำเนินนโยบาย Look East กับอาเซียนนั้นก็คือ ความกังวลที่มีต่อการเป็น Rising China ของจีน และอิทธิพลของจีนที่แผ่ขยายเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง ซึ่งความสัมพันธ์ในอดีตระหว่างอินเดียและจีนนั้นมีลักษณะเป็นคู่แข่งหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นปรปักษ์กันมาตลอดตั้งแต่ทั้งสองประเทศมีปัญหาเรื่องพรมแดนกันในช่วง ค.ศ. 1962 เป็นต้นมาจนถึงสิ้นสุดสงครามเย็น แม้ว่าในทศวรรษ 1990 ด้วยบรรยากาศทางการเมืองระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งสองประเทศจึงปรับนโยบายเข้าหากันมากขึ้น สนับสนุนให้มีการค้าระหว่างกันมากขึ้นก็ตาม แต่การแข่งขันขยายอิทธิพลของทั้งสองประเทศมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกก็ยังคงมีอยู่

ทางด้านความมั่นคงนั้นอินเดียพยายามถ่วงดุลอำนาจของจีนในภูมิภาคนี้ โดยการใส่สายสัมพันธ์เก่าที่มีกับเวียดนามซึ่งต่างเคยเป็นพันธมิตรสายโซ่เวียตในช่วงสงครามเย็น ในการที่จะเชื่อมรบบร่วมกันระหว่างกองทัพเรือของทั้งสองประเทศในบริเวณทะเลจีนใต้ รวมทั้งมีการเชื่อมรบบทางทะเลร่วมกับอินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และและความร่วมมืออื่น ๆ เช่น การฝึกนักบินให้กับกองทัพมาเลเซีย

สำหรับด้านเศรษฐกิจนั้น อินเดียกับจีนต่างมีเป้าหมายที่จะแข่งขันกันแย่งตลาดในกลุ่มประเทศอาเซียนเหมือนกัน จึงเป็นอีกเหตุผลที่ทำให้ทั้งสองประเทศต่างดำเนินยุทธวิธีเพื่อไม่ให้อีกฝ่ายได้ส่วนแบ่งตลาดในอาเซียนที่มากกว่าไปครอบครอง โดยหลังจากที่จีนประกาศจะจัดทำเขตการค้าเสรีกับอาเซียนเพียงหนึ่งเดือน อินเดียก็เสนอให้มีการจัดทำเขตการค้าเสรีระหว่างอินเดียและอาเซียนเช่นกัน

ในทางกลับกันหลายประเทศในอาเซียนเองก็มีความต้องการที่จะให้อินเดียเข้ามาคานอำนาจอิทธิพลของจีนที่มีต่ออาเซียนทั้งด้านเศรษฐกิจการค้าและความมั่นคงเช่นกัน ซึ่งก็คือ สิงคโปร์และมาเลเซีย ซึ่งสองประเทศนี้เป็นประเทศที่มีสายสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอินเดียมากกว่าประเทศอื่น เพราะมีชาวอินเดียโพ้นทะเลอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศนั้น ๆ และมีการติดต่อ

ทำการค้าระหว่างกันมาช้านาน จึงเป็นประเทศที่มีบทบาทสนับสนุนให้อินเดียเข้ามามีส่วนร่วมกับอาเซียน ทางด้านเวียดนามเองก็ไม่สบายใจนักหากจีนจะเป็นมหาอำนาจทางทหารและนิวเคลียร์เพียงหนึ่งเดียวที่มีอิทธิพลในทะเลจีนใต้ จึงเป็นการดีกว่าถ้าอินเดียจะเข้ามาแสดงบทบาทบ้างเพื่อคานอำนาจจีนไว้

หลังจากอินเดียได้ปฏิรูปเศรษฐกิจใน ค.ศ. 1991 จึงส่งผลให้อินเดียกลายเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการขยายการค้าการลงทุน ด้วยจำนวนประชากรที่มีมากเป็นอันดับสองของโลกรองจากจีน มีบุคลากรที่มีคุณภาพ มีศักยภาพทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อินเดียยังเป็นหนึ่งในประเทศที่สามารถเปลี่ยนผ่านประวัติศาสตร์เศรษฐกิจจากประเทศที่ยากจนและด้อยพัฒนา มาเป็นประเทศกำลังพัฒนาและจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในศตวรรษที่ 21 นี้ นอกจากนี้ อินเดียยังอยู่ในกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่ของโลก หรือ BRICS ประกอบด้วย บราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้ ซึ่งมีศักยภาพที่จะเป็นศูนย์กลางความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ ทำให้อินเดียในศตวรรษที่ 21 อาจจะเป็นอำนาจเศรษฐกิจใหม่ที่มีบทบาทโดดเด่นขึ้นมาในเวทีโลก อินเดียจึงเป็นประเทศที่ได้รับความสนใจจากนานาชาติ

ทางด้านอาเซียนแม้ว่าจะผ่านช่วงแห่งความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจในทศวรรษ 1990 มาแล้ว แต่ในศตวรรษที่ 21 อาเซียนก็ยังมีภูมิภาคหนึ่งที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องโดยเฉลี่ยในช่วง ค.ศ. 2004-2006 ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 6 ซึ่งสูงกว่าอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจโลกโดยเฉลี่ยที่ร้อยละ 3.6 ทั้งนี้ การค้าของอาเซียนได้เข้ามามีบทบาทในเวทีการค้าโลกมากขึ้น มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นทั้งการนำเข้าและส่งออก² อาเซียนจึงยังเป็นภูมิภาคที่ได้รับความสนใจจากประเทศต่าง ๆ รวมทั้งอำนาจเศรษฐกิจใหม่อย่างอินเดียด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียและอาเซียนหลังสงครามเย็นนั้นนับได้ว่ามีความคืบหน้าอย่างน่าพอใจ ด้วยความสอดคล้องกันเชิงนโยบายทั้งของอาเซียนและอินเดียในการขยายความร่วมมือทั้งด้านการเมือง, เศรษฐกิจการค้าและการลงทุน โดยเริ่มจากการเป็นคู่เจรจาเฉพาะส่วนกับอาเซียนใน ค.ศ. 1992 เป็นสมาชิก ASEAN Regional Forum (ARF) ใน ค.ศ. 1996 จนถึงปัจจุบัน (2009) ได้ก้าวหน้าไปในขั้นที่มีการเจรจาข้อตกลงเขตการค้าเสรีทั้งกรอบทวิภาคีเป็นรายประเทศและพหุภาคีในกรอบของอาเซียน

² มติชน, อาเซียน-อินเดีย ภาพการค้าที่จะเปลี่ยนแปลง (16 มิถุนายน 2551) : 17.

ความสัมพันธ์ระหว่างหนึ่งประเทศกับอีกหนึ่งภูมิภาคที่กำลังก้าวขึ้นมาบีบคั้นบาทโดดเด่นในเวทีโลกอย่างอินเดียและอาเซียน รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับอาเซียนดำเนินไปในทิศทางดังกล่าว จึงเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่น่าสนใจ และควรจะนำมาทำการศึกษาวิเคราะห์เป็นอย่างยิ่ง

ขอบเขตการศึกษา

ภาคนิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียและอาเซียน ทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจโดยแบ่งเป็น 2 ช่วงเวลาคือ ช่วงทศวรรษ 1990, และช่วงศตวรรษที่ 21 วิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นตัวแปรของความสัมพันธ์ในช่วง ค.ศ. 1991-2009 รวมทั้งวิเคราะห์ผลประโยชน์แห่งชาติของอินเดียจากการพัฒนาความสัมพันธ์กับอาเซียน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์ทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างอินเดียและอาเซียน ในช่วงทศวรรษ 1990 และช่วงศตวรรษที่ 21
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวแปรของความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียและอาเซียนในช่วง ค.ศ. 1991-2009
3. เพื่อศึกษาผลประโยชน์แห่งชาติของอินเดียที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับอาเซียน

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนได้ใช้ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics Theory) และแนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) เป็นกรอบในการวิเคราะห์

1. ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics Theory)

ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics Theory)³ ของ James N. Rosenau เป็นกรอบการวิเคราะห์ ซึ่งพิจารณาปรากฏการณ์ของนโยบายต่างประเทศประกอบด้วยความเกี่ยวพัน

³ James N. Rosenau, *The Scientific Study of Foreign Policy* (New York: Free Press, 1971), pp.318-324.

ต่าง ๆ ซึ่งเชื่อมโยงเข้ากับระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งระบบหรือเพียงบางส่วน ด้วยการปรับท่าทีของรัฐบาลหรือของประเทศอย่างมีเป้าหมายตามความเกี่ยวพันของระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

Rosenau พิจารณาความเกี่ยวพันเป็นหน่วยวิเคราะห์หลักความเกี่ยวพันนั้น โดยให้คำจำกัดความว่า หมายถึง ลำดับของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเสมอ ๆ โดยพฤติกรรมนั้นเกิดจากระบบหนึ่งแต่ทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบโต้จากอีกระบบหนึ่ง

ปัจจัย (Factor) ที่สำคัญสำหรับวิเคราะห์ความเชื่อมโยง คือ

1. หน่วยการเมือง (Polity) ประกอบด้วย

ผู้แสดง (Actors) ได้แก่ ฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ ข้าราชการ ทหาร พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มผู้นำ

ทัศนคติ (Attitudes) ได้แก่ อุดมการณ์ วัฒนธรรมทางการเมือง ประชาชาติ

สถาบัน (Institution) ได้แก่ สถาบันของฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ หน่วยราชการ กองทัพ หน่วยเลือกตั้ง ระบบพรรคการเมือง สถาบันทางสังคม และระบบการสื่อสาร

กระบวนการ (Process) ได้แก่

- สังคมประจักษ์และการคัดเลือก (Socialization & Recruitment)
- การแยกแยะผลประโยชน์ (Interest Articulation)
- การรวบรวมผลประโยชน์ (Interest Aggregation)
- การกำหนดนโยบาย (Policy Making)
- การบริหารนโยบาย (Policy Administration)

2. สภาพแวดล้อม (Environment) ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมย่อย ๆ ดังนี้

สภาพแวดล้อมประชิด (Contiguous Environment) หมายถึง ระบบกลุ่มของที่ตั้งอยู่ประชิดติดกัน ซึ่งนำไปสู่ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขัน หรือความร่วมมือระหว่างกัน

สภาพแวดล้อมภูมิภาค (Regional Environment) มีลักษณะคล้ายคลึงกับสภาพแวดล้อมประชิด แต่จะมีพรมแดนกว้างขวางกว่า ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดของภูมิภาค ลักษณะของวัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา

สภาพแวดล้อมสงครามเย็น (Cold-war Environment) หมายถึงสภาพแวดล้อมที่เกิดจากความสัมพันธ์ที่เกิดจากความขัดแย้งหรือการแข่งขันของมหาอำนาจโลกเสรี และโลกคอมมิวนิสต์ที่ส่งผลกระทบต่อประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก

สภาพแวดล้อมทางเชื้อชาติ (Racial Environment) หมายถึง ความคาดหวัง แนวโน้ม หรือความขัดแย้งภายนอกกระบวนการเมืองหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติ หรือชนกลุ่มน้อย

สภาพแวดล้อมทางทรัพยากร (Resource Environment) หมายถึง ทรัพยากรทั้งที่เป็นวัตถุ ในรูปของสินค้า และทั้งที่เป็นมนุษย์ ในรูปของการบริการ จากภายนอกรัฐหนึ่ง ๆ นำมาใช้ประโยชน์โดยตรง หรือผ่านการแปรรูป

สภาพแวดล้อมด้านองค์การ (Organization Environment) หมายถึง องค์การระหว่างประเทศที่มีอิทธิพล และบทบาทต่อรัฐต่าง ๆ

3. สิ่ง que เข้าไปในระบบการเมืองและสิ่ง que ออกมาจากระบบการเมือง (Input & Output) ได้แก่

3.1 สิ่ง que ออกมาจากระบบการเมือง (Polity Outputs) คือ ลำดับของพฤติกรรมที่ เกิดขึ้นภายในระบบการเมืองของรัฐ ซึ่งก่อให้เกิดผลภายในสภาพแวดล้อม รวมทั้งได้รับการ สนับสนุนจากสภาพแวดล้อมของรัฐด้วย

3.2 สิ่ง que ใส่เข้าไปในสภาพแวดล้อมภายนอก (Environmental Inputs) คือ ลำดับของ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในภาวะแวดล้อมภายนอกกระบวนการเมือง

3.3 สิ่ง que ออกมาจากสภาพแวดล้อมภายนอก (Environmental Outputs) คือ ลำดับ ของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในภาวะแวดล้อมภายนอกกระบวนการเมืองของรัฐ ทั้งเป็นพฤติกรรมที่ ได้รับการสนับสนุน หรือไม่ได้รับการสนับสนุนจากภายในระบบการเมือง

3.3 สิ่ง que ใส่เข้าไปในระบบการเมือง (Polity Inputs) คือ ลำดับของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ภายในระบบการเมืองของรัฐ

ทั้งนี้ การเชื่อมโยงระหว่าง input และ output สามารถเชื่อมโยงกันได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. จากกระบวนการแทรกตัว (penetrative process) โดยสมาชิกของหน่วยการเมือง หนึ่งเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองของอีกหน่วยการเมืองหนึ่ง ซึ่งอาจเข้าไปมีส่วนร่วมถึงในระดับที่ว่า สามารถใช้อำนาจกับหน่วยการเมืองที่เข้าไปได้ เช่น การใช้ปฏิบัติการทาง ทหารต่อรัฐใดรัฐหนึ่ง

2. จากกระบวนการตอบโต้ (reactive process) ตรงกันข้ามกับกระบวนการที่ 1 คือ ฝ่ายที่ถูกใช้อำนาจมีปฏิกิริยาตอบโต้ฝ่ายที่เข้ามาใช้อำนาจ

3. จากกระบวนการเลียนแบบ (emulative process) เกิดขึ้นเมื่อหน่วยการเมืองหนึ่ง ได้เผยแพร่และสาธิตกิจกรรมทางการเมืองของตนให้หน่วยการเมืองอื่นได้รับรู้ และกระบวนการนี้

ได้ส่งผลกระทบต่อ การรับรู้และการตัดสินใจของอีกหน่วยการเมืองหนึ่งที่มีความต้องการให้หน่วยการเมืองของตนเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่หน่วยการเมืองนั้นได้เผยแพร่ออกมา

จากการนำแนวคิดของ Rosenau มาวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกของอินเดียและอาเซียน ที่มีผลต่อการดำเนินความสัมพันธ์ในช่วงทศวรรษ 1990 และศตวรรษที่ 21 ปัจจัยภายนอกของทั้งสองฝ่ายคือ การเปลี่ยนแปลงของการเมืองระหว่างประเทศเมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง รวมทั้งการเติบโตอย่างรวดเร็วและการขยายอิทธิพลของจีนเข้ามายังประเทศในอาเซียน ส่วนปัจจัยภายในของอินเดีย คือ ความต้องการฟื้นฟูเศรษฐกิจภายในประเทศ ทางด้านอาเซียนปัจจัยภายในคือ ต้องการประโยชน์จากศักยภาพทั้งทางด้าน IT และด้านพลังงานมาพัฒนาเทคโนโลยีในประเทศของตน และต้องการให้อินเดียมาถ่วงดุลอำนาจของจีนในอาเซียน

2. แนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest)

นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ได้ให้คำจำกัดความและความหมายของแนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

Joseph Frankel กล่าวถึงแนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติว่า เป็นคำอธิบายความซับซ้อนของนโยบายต่างประเทศได้สมบูรณ์ที่สุด⁴ ในทัศนะของ Joseph Frankel ความหมายของผลประโยชน์แห่งชาติแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) ประเภทจิตวิสัย แนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติในแง่จิตวิสัยหมายถึง ความต้องการเห็นโลกที่ร่มเย็นเป็นสุข หรือโลกที่ดีและสังคมที่ดี ผลประโยชน์แห่งชาติในแง่จิตวิสัยมีลักษณะ

- เป็นผลประโยชน์ระยะยาว
- มีรากฐานมาจากประวัติศาสตร์ และ/หรืออุดมการณ์
- ต้องการความสนใจจากฝ่ายตรงข้ามซึ่งมิได้มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองมากกว่า

รัฐบาล

- เป็นตัวกำหนดวัตถุประสงค์หรือแนวทาง หรืออย่างน้อยที่สุดก็ให้ความหวัง แม้แต่ในกรณีที่มีได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อนโยบาย

- ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องและเกี่ยวเนื่องกัน และอาจขัดแย้งกันได้
- ไม่ต้องมีการศึกษาความเป็นไปได้ และไม่ต้องลงทุน
- ถูกกำหนดโดยเจตนาารมณ์ทางการเมืองมากกว่าความสามารถ

⁴ Joseph Frankel, National Interest (London: Pall Mall Press Ltd., 1970), p.26.

2) ประเภทวัตถุประสงค์ ผลประโยชน์แห่งชาติหมายถึง ผลประโยชน์ทั้งมวลและนโยบายที่มีการนำไปปฏิบัติจริง ๆ ผลประโยชน์แห่งชาติในแง่วัตถุประสงค์เป็นความพยายามในการมองผลประโยชน์แห่งชาติในสภาพความเป็นจริง โดยวิเคราะห์ให้เห็นว่าอะไรเป็นปัจจัยหรือตัวแปรที่ประกอบขึ้น เป็นผลประโยชน์เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายต่างประเทศที่ใกล้เคียงกับความต้องการของแต่ละรัฐให้มากที่สุด ผลประโยชน์แห่งชาติในแง่วัตถุประสงค์มีลักษณะดังนี้

- เป็นผลประโยชน์ระยะสั้น สามารถบรรลุได้ในอนาคตอันใกล้
- เกิดจากการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวหรือความจำเป็น
- เกี่ยวข้องกับรัฐบาล และ/หรือบุคคลที่มีอำนาจ
- ใช้ในการอธิบายมากกว่าใช้เป็นมาตรฐาน
- ในแง่ปัญหาในการดำเนินงาน ผลประโยชน์แห่งชาติในแง่วัตถุประสงค์มีความขัดแย้งน้อยกว่าในแง่จิตวิสัย

- มักถูกแปลออกมาเป็นนโยบายซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานของการประเมินความสำเร็จที่คาดไว้และต้องมีการลงทุนพอสมควร

- ตัวแปรสำคัญในการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติมักเป็นตัวแปรด้านความ สามารถมากกว่าเจตนารมณ์ทางการเมือง

- ผลประโยชน์แห่งชาติในแง่วัตถุประสงค์ อาจจัดลำดับความสำคัญตั้งแต่น้อยที่สุดไปจนถึงสำคัญที่สุดได้ การจัดลำดับดังกล่าวขึ้นอยู่กับการวางนโยบายต่างประเทศอย่างเป็นระบบ

3) ประเภทคำอธิบายและการโต้แย้ง แนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติใช้ในการอธิบายประเมินผล ให้เหตุผล หรือวิจารณ์นโยบายต่างประเทศ เพื่อพิสูจน์ว่าตนเองถูกในขณะที่ฝ่ายตรงข้ามผิด ส่วนใหญ่จะออกมาในลักษณะโต้แย้งมากกว่าอธิบาย

Charles O.Lerche และ Abdul A.Said กล่าวถึงผลประโยชน์แห่งชาติว่า ผลประโยชน์แห่งชาติเป็นจุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์ระยะยาวและต่อเนื่อง ซึ่งรัฐ ชาติ และรัฐบาล ต้องการบรรลุ ในทางปฏิบัติผลประโยชน์แห่งชาติคือรูปแบบที่กำหนดขึ้นโดยผู้กำหนดนโยบาย ผลประโยชน์แห่งชาติทำให้เกิดมาตรการที่สอดคล้องกับนโยบายแห่งชาติ⁵

⁵ Charles O.Lerche, Jr. and Abdul A.Said, *Concepts of International Politics*, 2 edition, (New Delhi: Prentice Hall of India Private Limited, 1972), pp.25-26.

Han J. Morgenthau นักคิดแนวสังคมนิยมซึ่งเป็นผู้วางรากฐานแนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติ ได้กล่าวถึงแนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติว่า มีองค์ประกอบ 2 ประการ ประการแรกคือ สิ่งที่เป็นที่ต้องการอันเกิดจากเหตุผลและความจำเป็น อีกประการหนึ่งคือสิ่งที่ผันแปรและถูกกำหนดโดยสถานการณ์ และการที่รัฐจะดำเนินนโยบายใด ๆ ก็มีจุดประสงค์เพื่อปกป้องอธิปไตย ระบบการเมือง เศรษฐกิจ ศาสนา ภาษา เชื้อชาติของตนไว้จากการรุกรานของชาติอื่น รัฐต่าง ๆ อาจดำเนินนโยบายร่วมมือกันแข่งขันกัน ถ่วงดุล หรือเป็นพันธมิตรกันโดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนี้ รัฐจะดำเนินนโยบายต่างประเทศบนรากฐานของผลประโยชน์แห่งชาติ และแต่ละรัฐจะกระทำทุกประการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน Morgenthau ได้สรุปเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติว่ามี 2 ประเภท⁶ คือ

ประเภทแรก ผลประโยชน์ของรัฐเดี่ยว อาจแบ่งออกตามระดับของความถาวรและระดับของหลักทั่วไปได้ดังนี้

ผลประโยชน์ขั้นแรก (Primary Interests) คือ การพิทักษ์รักษาความดำรงอยู่ของรัฐ ทั้งทางการเมืองและทางวัฒนธรรม ข้อนี้เป็นผลประโยชน์ที่ทุกชาติจะพิทักษ์ไว้โดยมิยินยอมให้มีการต่อรองใด ๆ

ผลประโยชน์ขั้นรองลงมา (Secondary Interests) คือ สิ่งที่มีส่วนในการคงไว้ซึ่งผลประโยชน์ขั้นแรก เช่น การคุ้มครองพลเมืองของตนที่อยู่ในต่างประเทศและการรักษาไว้ซึ่งสิทธิของความคุ้มกันทางการทูตของนักการทูตของชาติตน

ผลประโยชน์ถาวร (Permanent Interests) คือ ผลประโยชน์ที่ยังคงอยู่ตลอดเวลา เพียงแต่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

ผลประโยชน์ที่เปลี่ยนแปลงได้ (Variable Interests) คือ ผลประโยชน์ที่ชาติในช่วงเวลานั้นเลือกถือว่าเป็นผลประโยชน์ของรัฐ ดังนั้น ผลประโยชน์ถาวรก็อาจเป็นผลประโยชน์ที่เปลี่ยนแปลงได้

ผลประโยชน์ทั่วไป (General Interests) คือ ผลประโยชน์ที่ชาติอาจนำมาใช้ในเรื่องต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ การค้า ความสัมพันธ์ทางการทูต กฎหมายระหว่างประเทศ

⁶ Han J. Morgenthau, "Another Great Debate: The National Interest of the United States", *Contemporary Theory in International Relations*, Edited by William C. Olson and Fred A. Sondermann, (New Jersey: Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, 1966): pp. 73-79.

ผลประโยชน์ที่จำเพาะเจาะจงลงไป (Specific Interests) คือ ผลประโยชน์ที่มีผลสืบเนื่องมาจากผลประโยชน์ทั่วไป

ประเภทที่สอง ผลประโยชน์ระหว่างรัฐสองรัฐหรือหลายรัฐ แบ่งได้ดังนี้

ผลประโยชน์ที่ร่วมกันอยู่ (Identical Interests) คือ ผลประโยชน์ที่ทุกชาติมีส่วนร่วมกัน (อาจเป็นผลประโยชน์ 1 ใน 6 ประการข้างต้นหรือนอกเหนือจาก 6 ประการดังกล่าวก็ได้

ผลประโยชน์ที่เสริมกันและกัน (Complementary Interests) เป็นผลประโยชน์ที่ตอบแทนกันและกันของชาติต่าง ๆ

ผลประโยชน์ที่ขัดกัน (Conflicting Interests) เป็นผลประโยชน์ที่นอกเหนือไปจากข้อ 1 และ 2 ข้างต้น ผลประโยชน์ที่ขัดกันอาจเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์จนกลายเป็นผลประโยชน์ร่วมกันหรือผลประโยชน์ที่เสริมกันได้ ในทำนองเดียวกัน ผลประโยชน์ที่ร่วมกันหรือเสริมกันก็อาจกลายเป็นผลประโยชน์ที่ขัดกันได้

ในทศวรรษ 1990 ที่สงครามเย็นได้ยุติลง ความขัดแย้งในอุดมการณ์ทางการเมืองก็สิ้นสุดลงไปด้วย เป้าหมายของผลประโยชน์แห่งชาติในแต่ละประเทศจึงเปลี่ยนจากด้านการเมืองมาเน้นเรื่องเศรษฐกิจ ดังนั้นแนวทางที่จะรักษาผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจก็คือประเทศต่าง ๆ ต้องร่วมมือกันเพื่อให้ได้ประโยชน์ซึ่งกันและกัน อินเดียและอาเซียนจึงปรับนโยบายเข้าหากันและกันเพื่อปรับความสัมพันธ์และเพื่อเพิ่มความร่วมมือทั้งทางเศรษฐกิจการค้าและความมั่นคง ซึ่งต่างก็มีเป้าหมายเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของตน

สมมติฐานของการศึกษา

1. ปัจจัยภายนอกมีความสำคัญมากกว่าปัจจัยภายในที่ผลักดันให้อินเดียดำเนินความสัมพันธ์กับอาเซียนในทศวรรษ 1990 และศตวรรษที่ 21 ให้ใกล้ชิดมากขึ้น
2. อินเดียพยายามเสริมสร้างความร่วมมือกับอาเซียนทั้งด้านการเมืองความมั่นคง และเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทั้งด้านการเมืองความมั่นคง และเศรษฐกิจของอินเดีย

ระเบียบวิธีวิจัย

ภาคินพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยใช้วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูลแบบการวิจัยเอกสาร (Document Research)

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ เอกสารเผยแพร่ทั้งภาครัฐและเอกชนรวมทั้งข่าวสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ อาทิ สุนทรพจน์และถ้อยแถลงของผู้นำประเทศ เอกสาร

ความตกลง ความร่วมมือต่าง ๆ เช่น สนธิทราฟฟิกของนายกรัฐมนตรีพิหารี วัชปายี, สนธิทราฟฟิกของ นายกรัฐมนตรีมานโมฮัน ซิงค์, เอกสารกรอบความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจอินเดีย- อาเซียน, เอกสารความตกลงการค้าสินค้าอินเดีย-อาเซียน เป็นต้น

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ วิทยานิพนธ์ เอกสารวิชาการ เอกสารวิจัย บทความของนักวิชาการในวารสารต่าง ๆ และจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น เอเชียรายปี, เอเชียปริทัศน์, Contemporary Southeast Asian Affairs, Southeast Asian Affairs, India Review, Asian Survey โดยมีทั้งบทความของนักวิชาการชาวอินเดีย ชาวจีน และชาวตะวันตก เช่น Kripa Sridharan เรื่อง The ASEAN Region in India's Foreign Policy พิมพ์ที่ Dartmouth Publishing Company Limited ค.ศ. 1996

Swaran Singh เรื่อง China Factor in India's Ties with South-East Asia ใน India and Asean: The Politics of India's Look East Policy พิมพ์ที่ Centre de Science Humaines, Institute of Southeast Asian Studies ค.ศ. 2001

Satu P. Limaye เรื่อง India's Relations with Southeast Asia take a Wing ใน Southeast Asian Affairs ค.ศ. 2003

Christophe Jaffrelot เรื่อง India's Look East Policy: An Asianist Strategy in Perspective ใน India Review ค.ศ. 2003

Zhao Hong เรื่อง India and China: Rivals or Partners in Southeast Asia? ใน Contemporary Southeast Asia ค.ศ. 2007

ทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับอาเซียนหลังสงครามเย็นนั้น มีงานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องอยู่หลายชิ้นด้วยกัน ซึ่งมีทั้งหนังสือและบทความดังต่อไปนี้

Kripa Sridharan (1996)⁷ ใน "The ASEAN Region in India's Foreign Policy" ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลของอินเดียใน ค.ศ. 1984 ทำให้มีการรื้อฟื้นความสัมพันธ์อินเดียกับอาเซียน ความพยายามเป็นตัวกลางไกล่เกลี่ยความขัดแย้งกัมพูชาของอินเดีย ได้ขยายภาพ

⁷ Kripa Sridharan, The ASEAN Region in India's Foreign Policy, Dartmouth (Hants: English), 1996.

การพัฒนาความสัมพันธ์ไปในทางบวกหลังช่วงความขัดแย้งกัมพูชา ต่อมา Sridharan ได้อธิบายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างอินเดียและอาเซียน ทั้งกระแสหลักในการค้าทวิภาคีและรูปแบบการลงทุน การขาดจันทามติในประเด็นการเมืองและยุทธศาสตร์คืออุปสรรคทางโครงสร้างในการพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอินเดีย-อาเซียนให้เข้มแข็ง รวมทั้งการแสดงให้เห็นภาพของความพยายามเปิดเสรีของอินเดียใน ค.ศ. 1991

Amitabh Mattoo (2001)⁸ ใน “ASEAN in India’s Foreign Policy” ได้วิเคราะห์ว่าแนวทางการเมืองสมัยใหม่ในนโยบายต่างประเทศของอินเดียไม่ได้เน้นเรื่องอุดมการณ์ ยุทธศาสตร์ของผู้นำอินเดียได้ให้ความสำคัญเรื่องเศรษฐกิจของภูมิภาคที่มีต่อผลประโยชน์แห่งชาติ อาเซียนได้เข้ามามีอิทธิพลต่อนโยบายต่างประเทศของอินเดียโดยทั้งสองฝ่ายต่างมีความกังวลเรื่องจีนเหมือนกัน เมื่อมีผลประโยชน์ที่สอดคล้องกันจึงทำให้อาเซียนและอินเดียใกล้ชิดกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ยังมีอุปสรรคคือ ยังขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และขาดสถาบันที่ชัดเจนในการจัดการผลประโยชน์ในภูมิภาค

Frédéric Grare (2001)⁹ ใน “In Search of a Role: India and ASEAN Regional Forum” วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของอินเดียใน ARF ว่าสมาชิกภาพของอินเดียได้สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของผู้นำอินเดีย โดยต้องการแสดงบทบาทที่ชัดเจนมากขึ้นในเวทีภูมิภาค และไม่ต้องการให้ปัญหาอนุทวีปเรื่องปากีสถานที่อินเดียถูกมองว่าหมกมุ่นมาเป็นเวลานานมาบดบังความน่าเชื่อถือของอินเดียในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งบทบาทที่โดดเด่นมากขึ้นจะสามารถเป็นไปได้หากอินเดียทำให้ตัวเองดึงดูดใจมากขึ้น โดยผ่านกระบวนการเร่งปฏิรูปเศรษฐกิจที่จะสามารถแสดงบทบาทการสร้างเสถียรภาพ และกลายเป็นยักษ์ใหญ่ในภูมิภาคได้

⁸ Amitabh Mattoo, “Asean in India’s Foreign Policy”, In India and Asean: The Politics of India’s Look East Policy, Edited by Frédéric Grare & Amitabh Mattoo, Centre de Science Humaines, Institute of Southeast Asian Studies, (New Delhi, [India] : Manohar, 2001): pp.91-118.

⁹ Frédéric Grare, “In Search of a Role: India and ASEAN Regional Forum”, In India and Asean: The Politics of India’s Look East Policy, Edited by Frédéric Grare & Amitabh Mattoo, Centre de Science Humaines, Institute of Southeast Asian Studies, (New Delhi, [India] : Manohar, 2001) : pp.119-145.

Mak Joon Num (2001)¹⁰ ใน “ASEAN-India Defence Interactions” ได้อธิบายว่า ปฏิสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างอินเดียกับอาเซียนนั้นมีขนาดเล็กกว่าเงื่อนไขขนาดใหญ่คือเรื่อง การเป็นคู่แข่งกันระหว่างอินเดียและจีน จีนได้ก้าวขึ้นมาหลังสงครามเย็นสิ้นสุดลง อินเดียจึง พยายามสร้างภาพให้ตัวเองเป็นจุดศูนย์รวมอำนาจทางทหารแข่งกับจีน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อทาง กระทบต่อความพยายามของอาเซียนในการสร้างสถาบันความมั่นคง ท้ายที่สุด การมีส่วนร่วมด้าน ความมั่นคงของสหรัฐ ฯ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ยังคงดำเนินต่อไป เพราะสหรัฐ ฯ มีความ กังวลต่อสิ่งแวดล้อมด้านความมั่นคงของเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ ภูมิภาคนี้จึงถูกวางให้เป็น ตำแหน่งของอำนาจทางทหารในเอเชียแปซิฟิก

Gilles Boquérat (2001)¹¹ ใน “India’s Confrontation with Chinese Interests in Myanmar” ได้ทำกรณีศึกษาเรื่องการทับซ้อนกันในผลประโยชน์ของจีนและอินเดียในพม่า โดยพยายามหาเหตุผลที่นำไปสู่ความเย็นชาในความสัมพันธ์อินเดียพม่าจากที่เคยใกล้ชิดไปสู่ ความห่างเหิน ในช่วงสงครามเย็นพม่าพยายามเป็นกลางในขณะที่อินเดียไปใกล้ชิดโซเวียต แต่เมื่อ สิ้นสุดสงครามเย็นอินเดียก็ได้ตระหนักถึงอันตรายที่พม่าได้ไปเป็นพันธมิตรใกล้ชิดกับจีน อินเดียจึง เริ่มมีปฏิริยาต่อสถานการณ์ดังกล่าว

Swaran Singh (2001)¹² ใน “China Factor in India’s Ties with South-East Asia” กล่าวว่าจีนเป็นปัจจัยที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดในการวิเคราะห์ทำความเข้าใจนโยบายต่างประเทศ อินเดียที่มีต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อินเดียต้องการเป็นผู้นำใหม่ของเอเชียมากกว่าที่จะประสาน

¹⁰ Mak Joon Num, “ASEAN-India Defence Interactions”, In India and Asean: The Politics of India’s Look East Policy, Edited by Frédéric Grare & Amitabh Mattoo, Centre de Science Humaines, Institute of Southeast Asian Studies, (New Delhi, [India] : Manohar, 2001): pp.147-160.

¹¹ Gilles Boquérat, “India’s Confrontation with Chinese Interests in Myanmar”, In India and Asean: The Politics of India’s Look East Policy, Edited by Frédéric Grare & Amitabh Mattoo, Centre de Science Humaines, Institute of Southeast Asian Studies, (New Delhi, [India] : Manohar, 2001): pp.161-189.

¹² Swaran Singh, “China Factor in India’s Ties with South-East Asia”, In India and Asean: The Politics of India’s Look East Policy, Edited by Frédéric Grare & Amitabh Mattoo, Centre de Science Humaines, Institute of Southeast Asian Studies, (New Delhi, [India] : Manohar, 2001): pp.191-203.

กับอำนาจหลักอื่น ๆ โดยเฉพาะจีน ด้วยตัวแสดงต่าง ๆ ได้แก่ อินเดีย, จีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความขัดแย้งไซเบเรียต-จีน, สงครามชายแดนอินเดียบกับจีน ค.ศ. 1962 ทำให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ตกอยู่ในการแข่งขันของยักษ์ใหญ่แห่งเอเชียทั้งสอง เป็นความสัมพันธ์สามฝ่ายที่ไม่สมส่วนและยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์กับฝ่ายหนึ่งเพื่อต่อต้านอีกฝ่ายหนึ่ง

Christian Wagner (2001)¹³ ใน “The ASEAN-India Relationship: The Role of the United States” กล่าวว่าสหรัฐฯ ๕ เป็นตัวแปรสำคัญในความสัมพันธ์อินเดียบกับอาเซียน แต่แสดงบทบาทในทางอ้อมและเท่าที่จำเป็น ในช่วงสงครามเย็นอินเดียบกับอาเซียนเลือกใช้ยุทธศาสตร์ต่างกัน อินเดียได้ดำเนินตามวิถีแห่งการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดและสร้างสายสัมพันธ์ใกล้ชิดกับไซเบเรียต ขณะที่ประเทศอาเซียนส่วนใหญ่ได้ดำเนินยุทธศาสตร์ที่ตรงกับกรอบนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ๕ อย่างไรก็ตามเมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง อินเดียได้มาใกล้ชิดกับกระแสหลักมากขึ้นทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ ทำให้ง่ายขึ้นที่จะร่วมเป็นพันธมิตรในภูมิภาค

Christophe Jaffrelot (2003)¹⁴ ใน “India's Look East Policy: An Asianist Strategy in Perspective” กล่าวว่าความรู้สึกเรื่องเอเชียนิยมกลายเป็นสิ่งที่เห็นเด่นชัดในทศวรรษ 1990 ก็เพื่อตอบสนองของความจำเป็นเร่งด่วนทางเศรษฐกิจ ผู้นำอินเดียกระตือรือร้นในการแสดงความใกล้ชิดทางวัฒนธรรมกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่จะรวมกับแนวโน้มที่กำลังเติบโตนี้ และนโยบายมองตะวันออกก็คือเครื่องมือในการทำให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ

Satu P. Limaye (2003)¹⁵ ใน “India's Relations with Southeast Asia take a Wing” ได้บรรยายภาพความสัมพันธ์อินเดียบกับอาเซียน, ลักษณะของเศรษฐกิจการเมืองภายในของอินเดีย, ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านเอเชียใต้ของอินเดีย, และนโยบายต่างประเทศในช่วงที่ผูกมิตรกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นทั้งตัวช่วยและอุปสรรคที่จะบรรลุเป้าหมายของอินเดียบกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงต้นทศวรรษ 1990 และการก่อร่างความสัมพันธ์ในทศวรรษต่อมา

¹³ Christian Wagner, “The ASEAN-India Relationship: The Role of the United States”, In *India and Asean: The Politics of India's Look East Policy*, Edited by Frédéric Grare & Amitabh Mattoo, Centre de Science Humaines, Institute of Southeast Asian Studies, (New Delhi, [India] : Manohar, 2001): pp.205-231.

¹⁴ Christophe Jaffrelot, “India's Look East Policy: An Asianist Strategy in Perspective”, *India Review*, (Apr.2003): 35-68.

¹⁵ Satu P. Limaye, “India's Relations with Southeast Asia take a Wing”, *Southeast Asian Affairs*, (2003): 39-51.

Hu Shisheng (2005)¹⁶ ใน “India’s Approach to ASEAN and Its Regional Implications” กล่าวถึงการพัฒนาความสัมพันธ์อินเดีย-อาเซียนในปัจจุบันมีสองลักษณะ คือ ความสัมพันธ์แบบชั่วคราวและแบ่งส่วน, อีกลักษณะคือ ความสัมพันธ์แบบครอบคลุมและเป็นเชิงสถาบันมากขึ้น ซึ่งสาเหตุที่อินเดียพยายามสร้างความสัมพันธ์อย่างทั่วถึงกับอาเซียนนั้นมีเหตุผลต่าง ๆ ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ โดยใช้นโยบายมองตะวันออกเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนความสัมพันธ์, ความต้องการสร้างความมั่นคงในภูมิภาคด้านตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย, การต่อต้านการก่อการร้าย, ปัจจัยเรื่องจีน, และความต้องการเป็นมหาอำนาจ (Big Power) ทำให้อินเดียให้ความสำคัญกับอาเซียนมากขึ้น โดยเฉพาะนโยบายมองตะวันออกของอินเดียที่มีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

Chulacheeb Chinwanno (2005)¹⁷ ใน “The Dragon, The Bull and the Ricestalks: The Roles of China and India in Southeast Asia” วิเคราะห์บทบาทของสองมหาอำนาจนอกภูมิภาค คือ จีนและอินเดียในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังสงครามเย็น เนื้อหาส่วนแรกกล่าวถึงความสัมพันธ์จีน-อาเซียน ส่วนที่สองเกี่ยวกับความสัมพันธ์อินเดีย-อาเซียน

Zhao Hong (2007)¹⁸ ใน “India and China: Rivals or Partners in Southeast Asia?” ได้วิเคราะห์นโยบายมองตะวันออกของอินเดียและยุทธศาสตร์ใหม่ที่มีต่ออาเซียน โดยศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อนโยบายของอินเดียต่ออาเซียนหลังสงครามเย็น, ปัจจัยจีนในความเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างอินเดีย-อาเซียน, และปัจจัยอินเดียในความสัมพันธ์จีน-อาเซียน โดยมีบทสรุปเป็นคำแนะนำว่า แม้ทั้งสองประเทศกำลังขึ้นมาเป็นมหาอำนาจพร้อม ๆ กัน และแม้ว่าเป็นคู่แข่งกัน แต่สามารถกลายเป็นหุ้นส่วนในการนำอาเซียนไปสู่การเป็นภูมิภาคนิยมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้

¹⁶ Hu Shisheng, “India’s Approach to ASEAN and Its Regional Implications”, In ASEAN-China Relations: Realities and Prospects, Edited by Saw Swee-Hock, Sheng Lijun & Chin Kin Wah, (Singapore: Institute of southeast Asian Studies, 2005): pp.128-150.

¹⁷ Chulacheeb Chinwanno, “The Dragon, The Bull and the Ricestalks: The Roles of China and India in Southeast Asia”, In ASEAN-China Relations: Realities and Prospects, Edited by Saw Swee-Hock, Sheng Lijun & Chin Kin Wah. (Singapore: Institute of southeast Asian Studies, 2005): pp.151-163.

¹⁸ Zhao Hong, “India and China: Rivals or Partners in Southeast Asia?”, Contemporary Southeast Asia, ISEAS, Vol.29, No.1 (2007): 121-142.

กนกพรรณ อยู่ชา (2007)¹⁹ ใน “อินเดีย: อำนาจเศรษฐกิจใหม่ในศตวรรษที่ 21” ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่สนับสนุนและท่วงทีที่อินเดียจะขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจใหม่ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้มุมมองทางรัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์เป็นกรอบในการนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง ภูมิรัฐศาสตร์ ประชากรและสังคม วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และความมั่นคง

ศุภชัย วรรณเลิศกุล (2007)²⁰ ใน “จีน-อินเดีย: โอกาสและข้อท้าทายในการชิงความได้เปรียบในเอเชีย” กล่าวว่าในศตวรรษที่ 21 จีนและอินเดียจะกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจโลกในด้านขนาดของระบบเศรษฐกิจ ทั้งสองประเทศมีข้อได้เปรียบเสียเปรียบที่แตกต่างกันไป แม้ว่าจีนจะเป็นยักษ์ใหญ่ที่ขบเคี้ยวเศรษฐกิจการค้าของเอเชีย แต่ก็ยังมีช่องว่างให้อินเดียเข้ามาชิงความได้เปรียบ แต่สิ่งที่ทั้งสองมีเหมือนกันคือ จุดมุ่งหมายในการเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของภูมิภาคและของโลก

จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยพบว่ายังไม่มียานวิจัยชิ้นใดที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับอาเซียนในช่วงหลังสงครามเย็นอย่างต่อเนื่องทั้งในทศวรรษ 1990 และศตวรรษที่ 21 (ค.ศ. 1991-2009) และมีเนื้อหาครอบคลุมทั้งความสัมพันธ์ทางการเมือง ความมั่นคง และเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเรื่องเขตการค้าเสรีซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในยุคสมัยปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีประเด็นอื่น ๆ อีกที่ผู้วิจัยพบว่า น่าจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับอาเซียนในช่วงเวลาดังกล่าว นอกเหนือจากปัจจัยที่งานวิจัยชิ้นอื่นได้เคยวิเคราะห์มาแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรจะทำการศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับอาเซียนตั้งแต่ ค.ศ. 1991-2009 เพิ่มเติมต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้เกิดความเข้าใจการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียและอาเซียนว่าเป็นไปในทิศทางใด รวมทั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินความสัมพันธ์ดังกล่าว เพื่อนำความรู้ที่ได้มาวิเคราะห์สภาพการณ์ในปัจจุบันและความเป็นไปได้ในอนาคต

¹⁹ กนกพรรณ อยู่ชา, “อินเดีย: อำนาจเศรษฐกิจใหม่ในศตวรรษที่ 21”, เอเชียปริทัศน์, ปีที่ 28 ฅ.1 (ม.ค.-มิ.ย.2550): 93-141.

²⁰ ศุภชัย วรรณเลิศกุล, “จีน-อินเดีย: โอกาสและข้อท้าทายในการชิงความได้เปรียบในเอเชีย”, เอเชียปริทัศน์, ปีที่ 28 ฅ.1 (ม.ค.-มิ.ย.2550): 7-30.

2. เพื่อเป็นข้อมูลส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ แก่ผู้ที่มีความสนใจศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียและอาเซียนต่อไป

เค้าโครงการนำเสนอ

ในงานวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียบอกกับอาเซียนในทศวรรษ 1990 และศตวรรษที่ 21 (ค.ศ. 1991-2009) นั้น การนำเสนอจะแบ่งเป็น 5 ส่วนด้วยกัน ดังต่อไปนี้

บทที่1: บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา, ขอบเขตการศึกษา, วัตถุประสงค์ของการศึกษา, แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้ 2 แนวคิดด้วยกันคือ Linkage Politics Theory และ National Interest, สมมติฐานของการศึกษา, ระเบียบวิธีวิจัย, ทบทวนวรรณกรรม, และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

บทที่2: ภูมิหลังความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียบอกกับอาเซียน เนื้อหาแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกเป็นความสัมพันธ์ตั้งแต่อินเดียได้รับเอกราชจนถึงก่อนการก่อตั้งอาเซียน (1947-1967) ส่วนที่สองเป็นความสัมพันธ์ตั้งแต่ก่อตั้งอาเซียนจนถึงสิ้นสุดสงครามเย็น (1967-1990) ในส่วนที่สองนี้จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจด้วย และบทสรุปความสัมพันธ์ในช่วงสงครามเย็น

บทที่3: ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียบอกกับอาเซียนตั้งแต่ ค.ศ. 1991-2009 เนื้อหาในบทนี้แบ่งเป็น 2 ส่วนเช่นกัน โดยส่วนแรกเป็นความสัมพันธ์ในช่วงทศวรรษ 1990 ส่วนที่สองเป็นความสัมพันธ์ตั้งแต่เริ่มศตวรรษที่ 21 จนถึง ค.ศ. 2009 ซึ่งในแต่ละส่วนจะประกอบด้วย ความสัมพันธ์ทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ

บทที่4: ปัจจัยที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียบอกกับอาเซียนตั้งแต่ ค.ศ. 1991-2009 ประกอบด้วยปัจจัยภายนอกและภายในของอินเดียที่เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายในช่วงเวลาดังกล่าว เช่น การเปลี่ยนแปลงของการเมืองระดับโลก, การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก, การเติบโตของจีน, ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของอาเซียน, ความล้มเหลวของ SAARC, การก่อการร้าย และปัจจัยภายใน ได้แก่ การเมืองภายในอินเดีย, การปฏิรูปเศรษฐกิจให้เปิดเสรี, นโยบายมองตะวันออก, ผลประโยชน์ของอินเดียจากการสร้าง ความสัมพันธ์กับอาเซียน, การเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม

บทที่5: ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียบอกกับอาเซียน: สรุปและแนวโน้มในอนาคต แบ่งเป็นสองส่วนคือ สรุปผลการวิเคราะห์และประเมินประโยชน์ของกรอบทฤษฎี ส่วนที่สองคือ แนวโน้มความสัมพันธ์ในอนาคต